

Кульбабська О. В.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

РЕЧЕННЯ З ФРАГМЕНТОВАНИМИ КОМПОНЕНТАМИ У ФОКУСІ СУЧАСНИХ МОВОЗНАЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Об'єктом дослідження в статті обрано речення з фрагментованими (сегментованими, парцельованими) компонентами, що є окремими комунікативними одиницями зв'язного мовлення (тексту). У синтаксичній системі української мови вони виформовують складну семантичну й інтонаційну єдність з актуалізаційною паузою для виділення особливо важливих в інформативному плані компонентів. У формально-семантичному аспекті таке висловлення корелює з цілісною синтаксичною одиницею – граматичним простим чи складним реченням-висловленням. Констатовано, що речення з фрагментованими компонентами, з одного боку, є одним із виявів нових тенденцій українського синтаксису – тенденцій до розчленованості та аналітизму, а з іншого, вони є наслідком закономірностей і впливу усної комунікації на письмове мовлення. Обґрунтовано гіпотезу, що дискурсивні висловлення можна кваліфікувати як «конструкції розчленованого синтаксису», на противагу «граматичним одиницям», оскільки вони тісніше пов'язані з текстом і зазвичай не відповідають типовим структурним схемам речень і не мають постійних реалізацій, хоча зберігають деякі ознаки власне-речень (інтонаційну завершеність і своєрідну ритмомелодію; наявність / відсутність поширювачів структурної схеми та засобів вираження суб'єктивно-модального значення; потенційну можливість бути компонентом складного речення). Увагу сконцентровано на особливостях речень із фрагментованими компонентами в таких аспектах: формально-синтаксичному, семантико-синтаксичному, ономазіологічному, функційно-комунікативному, дискурсивному та лінгвостилістичному. Сформульовано висновок, що в мовознавчих працях немає їх чітко визначеної дефініції, критеріїв аналізу та класифікації, що спонукає до подальшого дослідження і типологізації зазначених комунікативних одиниць-висловлень у різних дискурсивних практиках.

Ключові слова: мова, мовлення, синтаксис, аспекти синтаксичних досліджень, прості й складні речення, висловлення, фрагментований компонент, сегментація, парцеляція, авторська інтенція, дискурсивна практика, функція.

Постановка проблеми. Речення – центральна одиниця синтаксичного рівня мови, основний засіб категоризації та концептуалізації світу, основна одиниця спілкування – у реальній комунікативній ситуації набуває ознак висловлення, має форму й зміст, перебуває у взаємозв'язках з іншими реченнями-висловленнями (Ф. Бацевич, В. Бріцин, П. Дудик, С. Єрмоленко, В. Кононенко, Л. Мацько, О. Селіванова, І. Чередниченко та ін.). «Моделювання лінгвістичних здібностей мовця потребує аналізу й розуміння того, у який спосіб він використовує мовне явище і чому вживає (або реалізує) певну мовну сутність саме так, а не інакше» [14, с. 10].

Безпосередній зв'язок мови з мисленням, із механізмом і логікою пізнання, із виформуванням думок і вираженням різних авторських інтенцій у процесі спілкування специфічно відбивається в одиницях і категоріях мови [13, с. 40–41]. На часі – установлення обширу синтаксичних оди-

ниць і їхніх категорій, визначення внутрішньої та зовнішньої ієрархії, специфіки функціонування та динаміки в актах комунікації дотепер залишається актуальним у проблематиці теоретичної граматики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій парадигмі доведено ефективність опису синтаксичних одиниць (передовсім речень) у трьох основних аспектах: формально-синтаксичному, семантико-синтаксичному та функційно-комунікативному, а також з огляду на їхні системні взаємозв'язки (Л. Булаховський, І. Вихованець, М. Вінтонів, К. Городенська, Н. Гуйванюк, А. Загнітко, Н. Іваницька, О. Кульбабська, М. Мірченко, І. Попова, В. Русанівський, М. Скаб та ін.). «Усебічне обґрунтування функціональних особливостей синтаксичних одиниць у мовному плані засвідчує зрілість синтаксичної теорії та її спрямованість на пояснення найскладніших синтаксичних явищ. Високий рівень

абстрагування мовної сфери не ігнорує показників сфери мовлення, а навпаки, уможливорює глибоке пояснення всіх мовленнєвих модифікацій синтаксичних одиниць» [4, с. 20].

До зразків таких мовленнєвих модифікацій належать прості й складні речення-висловлення, що містять фрагментовані компоненти, як-от: *Надивиться і покладе старенька мати фотографію в альбом. Межи своїх синів* (В. Кушнір); *Іде перелюбник. Для зваби? Для згуби?* (М. Лазарук). Дослідники обґрунтовано об'єднують їх в окремий тип синтаксичних утворень, на противагу граматичним одиницям [18, с. 285], оскільки вони тісніше пов'язані з текстом (Н. Гуйванюк, П. Дудик, В. Жайворонок, М. Каранська, М. Карпенко, М. Личук, А. Мойсієнко, К. Шульжук та ін.) і зазвичай не побудовані за типовими структурними схемами речень, або «власне-мовними моделями» [3, с. 41]. Пор. уривок зв'язного мовлення: 1. ...І душа непрошена озветься // 2. ...І душа непрошена озветься. **Вмиється. Покається. Згорить** (М. Лазарук). У сфері мови перше речення варто розглядати як цілісне висловлення, структуроване за типовою моделлю $N_1 V_f$ (душа озветься). За змістом воно також є самодостатнім і не потребує доповнення або конкретизації. Утім, в авторському мовленні (речення 2) Мирослав Лазарук ужив фрагментований сурядний ряд чотирьох присудків *озветься* (*образно. «Відповідати на поклик; відзиватися, відгукуватися» [СУМ, т. 5, 1974, с. 498]) + *вмиється* (перен. «Змочуватися, освіжатися вологою (дощем, росою і т. ін.)» [СУМ, т. 10, 1979, с. 437]) + *покається* («Визнати свою провину, виявляючи жаль з приводу зробленого, того, що сталося» [СУМ, т. 7, 1976, с. 18]) + *згорить* (перен. «Передчасно помирати» [СУМ, т. 3, 1972, с. 521]), що репрезентують *градацію* – стилістичну фігуру, утворену внаслідок «розташування послідовно нагромаджених семантично близьких і/або синтаксично однотипних компонентів конструкції в напрямі поступового наростання, посилення (з відповідним наростанням інтонації) інтенсивності їх значення, а частіше – просто емоційно-експресивної характеристики всього висловлення» [20, с. 109; 757]. Фрагментовані компоненти – *Вмиється. Покається. Згорить*. – демонструють тісний семантичний зв'язок із першим базовим реченням і з контекстом надфразної єдності взагалі. Постає питання: чи можна їх уважати самостійними одиницями синтаксису – «від крапки до крапки»? Якщо брати до уваги формально-синтаксичні показники речення, то ні; якщо комунікативні ознаки висловлення – так.

Отож у реальному мовленні, з одного боку, реалізуються мовні зразки (речення), а з іншого, з'являються нові синтаксичні явища (висловлення), що поступово можуть увійти до синтаксичної системи.

Не викликає заперечень констатація, що специфіка речень із фрагментованими компонентами зумовлена щонайменше двома чинниками: конситуацією їх уживання та роллю в межах конкретного дискурсу (І. Завальнюк, Ю. Зоріна, Н. Кондратенко, Ю. Невська, С. Шабат-Савка, В. Шинкарук та ін.), а їхнє функціонування зумовлено загальною тенденцією, суть якої полягає в тому, щоб «укоренити для всезагального користування ті чи ті синтаксичні побудови, відібрані (цілеспрямовано або стихійно) мовцями як найпридатніші для позначення або вираження життєво важливих і необхідних понять» [15, с. 8 та ін.], індивідуальних асоціацій, реакцій на почуте або побачене.

У лінгвістичній теорії відбито різні підходи до термінології та витлумачення лінгвального статусу текстових поєднань речень, членованих на компоненти для прагматичного маркування інтенцій мовця як в усному, так і писемному мовленні, що закономірно актуалізує необхідність їх глибокого вивчення.

Постановка завдання. Через те, що в мовленні речення набуває додаткових функцій, об'єднуючись у надфразну єдність (складне синтаксичне ціле), то, «крім суто мовних ознак, воно потребує і додаткових засобів, які б сигналізували про його неізолюваність, а отже, входження до тексту» [3, с. 41]. У цьому аспекті ставимо собі за мету узагальнити підходи до кваліфікації речень-висловлень із фрагментованими компонентами в українському мовознавстві, дослідити й виокремити їхні особливості з опорою на триаспектність синтаксичного аналізу та сучасні напрями інтерпретації.

Виклад основного матеріалу. Аналіз емпіричного матеріалу засвідчив паралельне вживання різних терміноназв на позначення фрагментованого компонента думки, що з'являється «ніби під час її висловлювання, будучи доповненням до неї, ніби випадковим явищем, а насправді зумовленим свідомим прагненням мовця (автора) розширити, уточнити те, що він сказав (написав) раніше» [7, с. 187]. Відзначимо, що зазначені термінопоняття об'єктивно відбивають різні лінгвістичні напрями й у такий спосіб досить панорамно характеризують досліджуваний мовний феномен. У подальшому викладі спробуємо проаналізувати

трихотомію: дослідницький напрям (аспект) – термінопоняття – характерні особливості мовного явища.

1. Формально-синтаксичний аспект. За структурними особливостями всі реченнєві одиниці традиційно поділяють на дві групи: 1) «граматичні речення»: двоскладні, предикативність яких виражають підмет і присудок, та односкладні – з одним головним членом, який не диференціюємо як присудок чи підмет; навколо граматичної основи групуються інші (другорядні, або поширювальні) члени речення; 2) «неграматичні, відносно незалежні речення», що функціують в умовах контексту або позамовної ситуації та здебільшого не побудовані за чітко визначеними структурними схемами [18, с. 285–286]. Пор.: 1. *І світ не розділений поміж добром і злом, а існує зливо, можливо, як ми удвох* і 2. *І світ не розділений поміж добром і злом, а існує зливо. Можливо, як ми удвох* (Б. Бунчук, с. 334).

Результати порівняльного дослідження представлені в таблиці 1.

На підставі виокремлених ознак неграматичних речень мовознавці пропонують такі синонімічні термінопоняття до них: «еквіваленти (тобто відповідники, замітники) речень» [9, с. 79; 23, с. 146]; «квазі-речення» (або несправжні речення), до яких належать вокативні (Мамо!), вигуківі (Ай!) і метакомунікативні (Доброго ранку!) [8, с. 108]; «слова-речення» [1, с. 105–106; 19, с. 269]; присєднувальні неповні речення, або «присєднувально-видільні речення (конструкції)» [7, с. 185]. Усі ці терміни вживають на означення «різномісних за внутрішньосинтаксичною організацією речень, що формуються як додаткові змістові частини попереднього речення, але в контексті виділяються в окреме самостійне речення – повне чи здебільшого неповне двоскладне або односкладне» [там само, с. 185].

Отже, «членування єдиного цілого на окремі компоненти з метою актуалізації останніх та надання їм інформативної викінченості та ситуа-

тивної значущості» [8, с. 526] варто розглядати як внутрішньореченнєву синтаксичну інновацію.

2. Семантико-синтаксичний аспект. Речення з фрагментованими компонентами належать до класу асиметричних одиниць, є виявом «незалежності формального та змістового планів організації мовлення» [17, с. 536].

Реалізація їхнього семантичного потенціалу неможлива поза контекстом або ситуацією: предмет мовлення та його ознака зумовлені зовнішніми чинниками, тобто ширшим контекстом – у діалозі, мовленнєвій ситуації. Отож констатація, що через синтаксичну нечленованість вони «не містять у собі значення диференційовано вираженого суб'єкта й об'єкта дії, самої дії, різних ознак, кількостей» [19, с. 289–290], не викликає заперечень. Проте, на нашу думку, неграматичні речення все ж таки виражають вторинну (а може, фразову) предикацію (потенційні суб'єктно-предикатні відношення), оскільки предикативним актом мислення вони виформовують відношення до референта дійсності, а також є засобом репрезентації певної денотативної ситуації [14, с. 416–417], напр.: *І світ^{С1} не розділений^{Р1} поміж добром і злом, а [світ^{С1}] існує^{Р2} зливо. Можливо, як [існуємо^{Р2}] ми удвох^{С2}*. Отже, усі трансформації елементарних простих речень спричиняє не внутрішня будова фрагментованого речення, а зовнішні чинники – зв'язки з іншими реченнями тексту, який у такий спосіб репрезентує сукупність різномісних предикацій.

3. Ономазіологічний аспект. Будь-яке просте речення, будучи одиницею повідомлення, водночас є і *одиницею номінації* (т. зв. *пропозитивною номінацією*, тобто найменуванням і денотатом до відповідної ситуації події), і *одиницею предикації*, оскільки реалізує відображення пропозитивного імені до дійсності, точніше стосунок відношення названої ситуації до дійсності. На цій підставі дослідники ведуть мову про *дискурсивну номінацію події* як номінацію у формі парцельованого (сегментованого) висловлення, що у формально-

Таблиця 1

Специфіка неграматичних речень у сучасній українській мові

Збіжні ознаки з граматичними реченнями	Відмінні ознаки з граматичними реченнями
1) інтонаційна завершеність і своєрідна ритмомелодика; 2) наявність / відсутність поширювачів структурної схеми та засобів вираження суб'єктивно-модального значення; 3) потенційна можливість бути компонентом складного речення.	1) відсутність граматичного зразка або ж імпліцитна орієнтація на нього; 2) максимальна залежність від формально-семантичної будови структурно основного речення; 3) контекстуальна змінність формальних засобів вираження фрагментованих компонентів, їхнього кількісного показника.

синтаксичному плані належить до простого або складного речення – елементарного та/або ускладненого, утім, речення з фрагментованими компонентами у реальному мовленні є синтаксичними одиницями вищого рівня, ніж просте чи складне речення [5, с. 263; 22, с. 17].

У плані синтаксичної деривації сегментовані висловлення співвідносяться з несегментованими синтаксичними одиницями як похідні від них [5, с. 265]. До того ж перетворення вихідних речень у похідні не заторкує їхньої логіко-денотативної основи, а лише спричиняє істотні відмінності в семантичних і формальних структурах.

Цікавою є думка А. Загнітка, що «в номінативній моделі речення-висловлення потрібно розмежовувати перемінний субстанційний і константний екзистенційний компоненти» [8, с. 139]. Субстанційний компонент – уможливорює варіативність інтерпретації зображуваної ситуації. «Екзистенційний компонент становить «душу речення», окреслює зображувану ситуацію, відмежовує її від інших і водночас забезпечує встановлення існування / неіснування чогось. І це відображення конкретного *виміру ситуації* (курсив наш. – О. К.) ґрунтується на різному баченні світу людьми – у річищі своєї рідної мови, тобто сприйняття навколишнього світу детермінується насамперед мовними нормами національного співтовариства, до якого належить певна мовна особистість. Екзистенційний компонент пов'язаний з особливостями національно-когнітивного виміру» [там само].

4. Функційно-комунікативний аспект. Оскільки відносно незалежні висловлення виділяють здебільшого на підставі комунікативного функціонування, їх, на думку І. Слинька, Н. Гуїванюк і М. Кобилянської [18, с. 286], можна трактувати як *комунікати*, що охоплюють комунікати називання та уявлення інфінітивного типу й у формі називного відмінка імені (їх ще дефінують як «називний уявлення / теми», «публіцистичний номінатив», «інформаційний / публіцистичний топик» [10, с. 121–134]); парцельовані комунікати, вказівні комунікати, комунікати звернення тощо [5, с. 264–266].

Зазначені комунікативні одиниці демонструють «функційно-значуще відхилення від типового співвідношення між конструктивною й комунікативною організацією речення: це виокремлення певного відрізка цілісного висловлення у відносно самостійну його частину, яка, однак, не втрачає

семантичного й структурного зв'язку з базовою частиною висловлення» [там само, с. 263].

Комунікативно виділені висловлення в загальному змісті події здебільшого є *ремою* [2, с. 145], або *мотивом* (за Ш. Баллі), або *коментарем* (за С. А. Томпсоном, Ч. Н. Лі). «Спосіб розчленування полягає в тому, що рематично виділюваний член речення виноситься за межі основного складу речення й міститься зазвичай у постпозиції (*Он йде Маланка. Мала, суха, чорна, у чистій сорочці, в старенькій свитці* (М. Коцюбинський)» [2, с. 145]. Отож є цілковиті підстави вважати рематичні частини мікротекстом, який функціонує в складі більшої одиниці текстового рівня [10, с. 65].

Беручи до уваги комунікативно-інтенційний зміст поданих вище речень-висловлень, С. Шабат-Савка визначає їх як *парцельовані комунікати*, що є, по-перше, «способом оформлення думки», зумовленим авторською інтенцією, а по-друге, «стилістично вмотивованим прийомом, оскільки мовці застосовують парцеляцію для увиразнення емоційної насаги висловлення, порушення звичних інтонаційно-синтагматичних моделей із конкретною метою. Комунікативна інтенція /.../ має інший характер, адже вона перервана, сегментована, пристосована до індивідуально-авторського бачення світу» [21, с. 232].

Комунікативно-інтенційний зміст парцельованих конструкцій (*парцелятивів*) увиразнює також пунктуаційно-інтонаційна партитура тексту: для яких характерні інтонаційно-пунктуаційні розриви, спричинені смисловими навантаженням виокремлених компонентів та їх актуалізацією [5, с. 262]. В усному спонтанному мовленні їм притаманна інтонація сегмента й наявність паузи між компонентами, а в писемному мовленні маркером паузи, її диференційної функції є певний розділовий знак – крапка, крапки, знак оклику чи питання [10, с. 62].

Звернімо увагу: актуалізацію парцельованих висловлень комунікант здійснює за допомогою парцеляції як синтаксичної універсали мовлення та приєднувального зв'язку [17, с. 536; 8, с. 215].

5. Дискурсивний підхід. Текстові поєднання речень із парцельованими (сегментованими) компонентами витлумачують і як «дискурсивне висловлення» (термін уперше обґрунтувала Н. Гуїванюк у стосунку до проблеми формально-семантичних співвідношень у системі синтаксичних одиниць української мови) [5, с. 262].

Дискурсивне висловлення – це окрема цілісна комунікативна одиниця зв'язного мовлення (тек-

сту); «складна семантична й інтонаційна єдність з актуалізаційною паузою для виділення особливо важливих в інформативному плані компонентів; таке висловлення кореферентне з цілісною синтаксичною одиницею – простим чи складним (граматичним) реченням-висловленням» [5, с. 263; 22, с. 3].

З одного боку, такі синтаксичні утворення є одним із виявів нових тенденцій українського синтаксису – тенденцій до розчленованості та аналітизму [8, с. 84], а з іншого, – постаючи способом текстової організації писемного мовлення, вони є наслідком закономірностей і впливу усного мовлення [10, с. 54]. Отже, дискурсивні висловлення можна кваліфікувати як «конструкції розчленованого синтаксису» [11, с. 12].

Дискурсивні висловлення ще номінують як *дискурсиви*. «Дискурсиви є передусім засобами організації дискурсу. Таке розуміння дозволяє ширше поглянути на текст і залучає до теорії тексту антропологічний фактор як першорядний, виводить текст із рівня класичної, двовимірної лінгвістики (такої лінгвістики, яка розглядає взаємозв'язок мовець ↔ текст) на рівень тривимірної комунікативної лінгвістики з її основними фігурантами *мовець / комунікант 1 ↔ текст ↔ слухач / читач / комунікант 2*» [16, с. 67].

Ю. Невська визначає *дискурсивні одиниці* в такий спосіб: «це слова або висловлення, які відносяться до дискурсу або його частини, а не до окремого члена речення і спрямовані на його організацію й реалізацію. Розшифровуючи останню тезу, зазначимо, що дискурсиви не лише структурують дискурс, надають йому логічності й послідовності, а й уможливають розуміння авторської позиції, надаючи дискурсу функцію презентації індивідуальної мовної картини світу автора» [там само, с. 76].

6. Лінгвостилістичний аспект у стосунку до речень із фрагментованими конструкціями оперує поняттям «*синтаксична сегментація*», що ґрунтується на критеріях структурної, тематичної та змістової закінченості [6, с. 215], будучи результатом «розбиття тексту на його можливі частини, /.../ теми, /.../ межі яких визначаються субтематичним змістом, інформаційними характеристиками і відповідним мовним оформленням» [12, с. 38]; «*сегментована конструкція*», «*дискретний відрізок мовленнєвого потоку*».

Сегментовані синтаксичні одиниці, виявляючи навмисну членованість тексту, мають стилістичне маркування, а саме виконують функції динаміза-

ції, актуалізації, змістового увиразнення, деталізації, експресивізації певного фрагмента висловлення, забезпечують легше його сприймання, надають синтаксичним конструкціям невимусленості та природності [17, с. 536; 11, с. 18; 10, с. 56; 151–158].

Висновки: 1. Складність речення спричинена як відповідністю форми й змісту (симетричні синтаксичні одиниці), так і множинністю незбігів між формою і змістом реченнєвої одиниці під впливом конситуації та ролі в межах конкретного дискурсу (асиметричні синтаксичні одиниці). У цьому аспекті особливої значущості набуває проблема вибору реченнєвих конструкцій із широкого арсеналу виражальних засобів української мови й розуміння того, у який спосіб і за яких умов комунікації мовець використовує те чи те мовне явище, які інтенції реалізовує при цьому, чи досягає передбачуваного результату. 2. Із-поміж багатьох дефініцій речення дослідники акцентують у ньому належність до системи мови, відповідність певному граматичному зразку – структурній схемі чи моделі, а паралельно вказують на тісний зв'язок із процесом мовлення, конкретною ситуацією спілкування, у якому речення набуває реального значення та здатності до модифікування. До таких похідних одиниць уналежнюють прості й складні речення-висловлення, що містять фрагментовані (сегментовані, парцельовані) компоненти. 3. Дослідники обґрунтовано об'єднують їх в окремий тип синтаксичних утворень – «конструкції розчленованого синтаксису», на противагу «граматичним одиницям», оскільки вони тісніше пов'язані з текстом і зазвичай не відповідають типовим структурним схемам речень і не мають постійних реалізацій, хоча зберігають деякі ознаки власне-речень (інтонаційну завершеність і своєрідну ритмомелодику; наявність / відсутність поширювачів структурної схеми та засобів вираження суб'єктивно-модального значення; потенційну можливість бути компонентом складного речення). 4. Незважаючи на стійкий інтерес до формально-синтаксичних, семантико-синтаксичних, функційно-комунікативних і лінгвостилістичних особливостей речень із фрагментованими компонентами, у мовознавчих працях немає їх чітко визначеної дефініції, критеріїв аналізу та класифікації, що, без сумніву, спонукає до подальшого дослідження і типологізації зазначених комунікативних одиниць-висловлень у різних дискурсивних практиках.

Список літератури:

1. Бевзенко С. П., Литвин Л. П., Семеренко Г. В. Сучасна українська мова. Синтаксис : навч. посібн. Київ : Вища шк., 2005. 270 с.
2. Вінтонів М. Актуальне членування речення і тексту: формальні та функційні вияви : монографія. Донецьк : Донецький нац. ун-т, 2013. 327 с.
3. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : навч. посібник. Київ : Либідь, 1993. 368 с.
4. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови : монографія. Київ : Наук. думка, 1992. 222 с.
5. Гуйванюк Н. В. Формально-семантичні співвідношення в системі синтаксичних одиниць : монографія. Чернівці : Рута, 1999. 336 с.
6. Дудик П. С. Явища номінації, сегментації та контамінації. *Синтаксис словосполучення і простого речення* : колективна монографія. Київ : Вища шк., 1975. С. 212–221.
7. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови: підручник. Київ : Академія, 2010. 384 с. (Серія «Альма-матер»).
8. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Синтаксис : монографія. Донецьк : ДонДУ, 2001. 662 с.
9. Загнітко А. Еквіваленти речення: статус, обсяг і функційна типологія. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць. Донецьк : ДонНУ, 2009. Вип. 19. С. 79–91.
10. Зоріна Ю. В. Називний теми і називний уявлення в контексті сегментованих конструкцій поетичного і публіцистичного текстів : монографія. Вінниця : ФОП Рогальська І. О., 2021. 212 с.
11. Івкова Н. М. Фігури експресивного синтаксису в сучасній публіцистичній літературі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01. Харків, 2007. 22 с.
12. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посібн., 2-ге вид., переробл. і доп. Київ : Знання, 2008. 423 с.
13. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підручник. Київ : Академія, 1999. 288 с.
14. Кульбабська О. В. Вторинна предикація у простому реченні : монографія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. 672 с.
15. Личук М. І., Шинкарук В. Д. Ступені фразеологізації речень : монографія. Чернівці : Рута, 2001. 136 с.
16. Невська Ю. В. Дискурсиви в епістолярії М. Куліша: комунікативно-прагматичний вимір : монографія. Харків : Харківське історико-філологічне товариство, 2019. 229 с.
17. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
18. Слинко І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання : навч. посібн. Київ : Вища шк., 1994. 670 с.
19. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис : підручник / за заг. ред. І. К. Білодіда. Київ : Наук. думка, 1972. 515 с.
20. Тараненко О. О. Градація. *Українська мова : енциклопедія*. Київ : Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.
21. Шабат-Савка С. Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові : монографія. Чернівці : «Букрек», 2014. 412 с.
22. Шинкарук В. Д. Нариси із синтаксису зв'язного мовлення : теоретичний спецкурс для ун-тів. Чернівці : Рідна мова, 1997. 152 с.
23. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник. Київ : Академія, 2004. 408 с.

Kulbabska O. V. SENTENCES WITH FRAGMENTED COMPONENTS IN THE FOCUS OF CONTEMPORARY LINGUISTIC STUDIES

The article focuses on sentences with fragmented (segmented, parcellated) components, which function as independent communicative units within coherent speech or text. In the syntactic system of the Ukrainian language, such constructions form a complex semantic and intonational unity, characterized by an actualization pause that highlights especially significant informational elements. From a formal-semantic perspective, these utterances are coreferential with integral syntactic units—grammatically simple or complex sentences-statements. It has been determined that sentences with fragmented components, on the one hand, reflect new tendencies in Ukrainian syntax, particularly the tendencies toward segmentation and analyticity; on the other hand, they result from the regularities and influence of spoken language upon written discourse. The study substantiates the hypothesis that discursive utterances may be interpreted as “dissected syntactic constructions” as opposed to “grammatical units”, since they are more closely connected with the text and usually deviate from typical structural sentence patterns or stable realizations, while preserving certain sentence-like features (intonational completeness, rhythmical-melodic organization, the presence or absence of structural expanders

and means of expressing subjective-modal meanings, and the potential to function as components of complex sentences). Attention is focused on the peculiarities of such constructions in several aspects: formal-syntactic, semantic-syntactic, onomasiological, functional-communicative, discursive, and linguostylistic. It is concluded that modern linguistic studies lack a clearly defined terminology, analytical criteria, and classification of these units, which encourages further exploration and typologization of such communicative utterances in diverse discursive practices.

Key words: *language, speech, syntax, aspects of syntactic studies, simple and complex sentences, utterance, fragmented component, segmentation, parcelling, authorial intention, discourse practice, function.*

Дата надходження статті: 12.10.2025

Дата прийняття статті: 10.11.2025

Опубліковано: 29.12.2025